

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SVENSKA SPRÅKET

Att skriva lätt om ett komplicerat innehåll

En undersökning av textbindning i
*Om Sverige – samhällsorientering på
svenska*

Angelina Drakopoulos

Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
Specialarbete
Språkkonsultprogrammet, SPK160, delkursen Specialarbete, 15 hp
Vårterminen 2015
Handledare: Hans Landqvist

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka textbindningen i boken *Om Sverige – samhällsorientering på svenska*. Boken riktar sig till nyanlända invandrare och syftar att ge grundläggande information om hur det svenska samhället fungerar, och analysen görs av ett urval texter från olika kapitel i boken. I uppsatsen görs en delvis kvantitativ, delvis kvalitativ textanalys av referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning. Resultatet visar att textbindningen delvis skiljer sig mellan de olika avsnitten, vilket beror på att de delvis har olika funktioner. I undersökningen klargörs också de textbindningar som antas skapa svårigheter för läsaren, såsom inferensbindning och synonymi. I ett av avsnitten ställs höga krav på läsarens förkunskaper om västerländsk historia.

Den här typen av undersökning är av värde för språkkonsulter och skribenter som arbetar med att skapa tydliga texter på klarspråk eller på enklare svenska, eftersom textbindning skapar kohesion i texter. Det finns generellt ett stort behov av studier som undersöker vilka faktorer som påverkar läsbarheten i texter, inte minst för målgruppen andraspråksanvändare som i vår globaliserade värld är en ständigt växande målgrupp.

Nyckelord: *textbindning, läsbarhet, textanalys, läsförståelse, andraspråksanvändare*

Innehåll

1.1	Bakgrund.....	3
1.2	Syfte och frågeställningar.....	4
1.3	Disposition.....	4
2	Centrala begrepp.....	5
2.1	Invandrare.....	5
2.2	Andraspråksanvändare.....	5
3	Tidigare forskning.....	6
4	Teoriram.....	7
4.1	Textlingvistik.....	7
4.2	Läsbarhet, läslighet, lätlästheth och klarspråk.....	7
4.3	Läsförståelse.....	8
5	Material.....	10
5.1	Boken <i>Om Sverige – samhällsorientering på svenska</i>	10
6	Metod.....	11
6.1.1	Referensbindning.....	11
6.1.2	Tematisk bindning.....	12
6.1.3	Konnektivbindning.....	13
6.2	Diskussion om metod.....	13
7	Resultat.....	14
7.1	Bostadstexten.....	14
7.1.1	Referensbindning.....	14
7.1.2	Tematisk bindning.....	15
7.1.3	Satskonnektion.....	16
7.2	Politiktexten.....	17
7.2.1	Referensbindning.....	17
7.2.2	Tematisk bindning.....	18
7.2.3	Satskonnektion.....	19
7.3	Historietexten.....	19
7.3.1	Referensbindning.....	19
7.3.2	Tematisk bindning.....	20
7.3.3	Satskonnektion.....	21
7.4	Sammanfattning.....	21
8	Diskussion.....	22
9	Litteraturförteckning.....	24

1 Inledning

Den här uppsatsen behandlar utvalda avsnitt ur boken *Om Sverige – samhällsorientering på svenska*. Boken delas ut i samband med kursen samhällsorientering som ingår som en del i lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (SFS 2010:197).

Samhällsorienteringen drivs av kommunerna och riktar sig till nyanlända invandrare som:

- är mellan 18 och 64 år, och
- har fått uppehållstillstånd, och
- har befunnit sig i Sverige i mindre än två år samt
- kommer från ett land utanför Europa.

Syftet med kursen är att ”underlätta den nyanlände flyktingens etablering och delaktighet i det svenska samhället” (Länsstyrelsen [www]).

En undersökning av boken *Om Sverige – samhällsorientering på svenska* är intressant utifrån flera perspektiv. För det första är textens läsbarhet avgörande för hur deltagarna på samhällsorienteringen ska ta till sig bokens innehåll. En undersökning av boken är därför i högsta grad relevant för dess läsare och målgrupp. För det andra är en undersökning av boken viktig för kommunerna som organiserar samhällsorienteringen, samt för informatörerna som håller i kursen. Boken delas ut till alla deltagare och är ibland det enda läromedlet som används i utbildningen. För det tredje borde en undersökning av boken vara av intresse för den svenska staten och Migrationsverket som finansierar samhällsorienteringen.

Boken är i högsta grad även intressant för en språkkonsult. Vad innehåller egentligen en bok som ska ”underlätta de nyanlända flyktingens etablering och delaktighet i det svenska samhället”? Hur anpassar författarna sina texter och sitt budskap till de nyanlända flyktingarna som ju är en mycket heterogen målgrupp? Och hur skriver man kortfattat om Sveriges parti-, skatte- och utbildningssystem för en läsare som har svenska som andraspråk och som troligtvis saknar förkunskaper om Sverige?

Göteborgs stads och Länsstyrelsen i Västra Götalands läns interna utvärderingar av samhällsorienteringen har visat att flera av de tillfrågade deltagarna tycker att boken är för svår. Deltagare lyfter också fram vissa kunskapsområden som viktigare än andra, och då avsnittet om bostad som särskilt relevant information (Sennemark & Moberg 2014, s. 17).

De två första upplagorna av boken var skrivna på *lättläst svenska*. I de två senare upplagorna togs beteckningen *lättläst* bort. Trots detta finns det goda anledningar att tro att texterna i *Om Sverige – samhällsorientering på svenska* påminner om andra myndighetstexter som är anpassade för *lättläst svenska*. Sådana anpassningar innebär ofta att meningarna blir kortare och att ovanligare, mindre frekventa ord tas bort. En vanlig konsekvens av en sådan anpassning är dock att textbindande ord och sambandsmarkörer försvinner, och texten kan därmed bli svårare för läsaren. Det borde särskilt gälla för en läsare som saknar förkunskaper om innehållet i texten.

I den här uppsatsen vill jag därför undersöka vissa textbindningstyper i ett material som redan på förhand möter stora utmaningar med att nå ut till sin målgrupp.

1.1 Bakgrund

Innan jag går vidare till att ange uppsatsens syfte, ska jag presentera bakgrunden till dagens samhällsorientering för att på så vis placera uppsatsen i ett större sammanhang.

Frågan om *samhällsorientering*, eller *samhällsinformation* som det tidigare har hetat, har varit aktuell i Sverige sedan 1960-talet. Då förändrades Sveriges befolkningsammansättning i och med den ökade arbetskraftsinvandringen. Inom politiken framfördes ett behov av samhällsinformation på grund av att invandrare¹ uppfattades ha anpassningsproblem i det svenska samhället (SOU 1967:18, Boguslaw 2012, s. 231). I en utredning redogjorde författarna för hur invandrare i Sverige har en språklig, religiös och kulturell bakgrund som skiljer sig från svensk tradition. De invandrare som hade kommit till Sverige under 1960-talet ansågs, på grund av dessa olikheter, ha större svårigheter att anpassa sig i det svenska samhället än tidigare generationers invandrare:

Dessa problem har framför allt sin grund i att de saknar kännedom om Sverige och svenska förhållanden, att de inte talar eller förstår svenska eller att de kommer från en miljö som socialt, kulturellt eller religiöst skiljer sig från miljön i Sverige (SOU 1967:18, s. 165).

Invandrare ansågs alltså ha behov av stöd på två områden för att kunna anpassa sig till det svenska samhället: kunskaper i svenska och kunskaper om Sverige och svenska förhållanden. Språkundervisningen inleddes under hösten 1965. Under samma år utarbetades också handboken *Ny i Sverige* som handlade om ”utlänningars rättigheter och skyldigheter” (SOU 1967:18, s. 166).

Om 1960-talets invandringspolitik hade karaktäriserats av en assimilationspolitik (Boguslaw 2012, s. 231), talade man under 1970- och 1980-talet om mångkulturalism och integration. I 1974 års invandrarutredning (SOU 1974:69) formulerades tre mål för det man nu kallade för den nya ”invandrar- och minoritetspolitiken”, nämligen jämlikhet, valfrihet och samverkan.

Under 1970- och 1980-talet skedde flera förändringar i mottagandet av invandrare. Ansvaret för mottagandet av asylsökande låg först på Arbetsmarknadsstyrelsen, men kom på 1980-talet att tillhöra ett av kommunernas ansvarsområden. Samhällsinformationen var dock en del av kursen Svenska för invandrare (sfi).

Den 1 december 2010 infördes en ny lag för mottagandet och introduktionen av nyanlända (SFS 2010:197). Den nya lagens syfte var att effektivisera etableringen av nyanlända. Kommunerna fick nu ansvar för samhällsinformationen. Orsakerna till förändringarna var flera. Det fanns en önskan att effektivisera sfi-undervisningen genom att göra den till en renodlad språkundervisning. Samhällsorienteringen hade dessutom inte haft ett tillräckligt tydligt mål, och ansågs inte heller innehålla ”vital information om medborgarnas rättigheter och skyldigheter [...]” (Länsstyrelsen 2010, s. 8). Dessutom fanns önskemål om att deltagarna skulle få samhällsinformationen i ett så tidigt skede som möjligt och att kursen skulle genomföras på deltagarnas modersmål.

I dag ges samhällsorientering på modersmålet, via tolk, eller på svenska. Samhällsorienteringen kan bestå av föreläsningar, diskussioner och studiebesök. Kursens upplägg skiljer sig mycket mellan landets olika kommuner (Länsstyrelsen 2010, s. 27). Gemensamt för samhällsorienteringen är att alla deltagarna, enligt de nya reglerna från 2010, efter kursen ska ha fått ökade kunskaper om:

1. de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
2. den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt,

---

¹ En diskussion och definition av begreppet ’invandrare’ finns i avsnitt 2.1.

3. hur samhället är organiserat, och
4. praktiskt vardagsliv. (SFS 2010:1338).

För att uppnå kunskaper inom dessa områden ska kursen i samhällsorientering innehålla följande delar:

1. Att komma till Sverige.
2. Att bo i Sverige.
3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige.
4. Individens rättigheter och skyldigheter.
5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige.
6. Att påverka i Sverige.
7. Att vårda sin hälsa i Sverige.
8. Att åldras i Sverige (SFS 2010:1138).

I förordningen betonas också att kursen bör fokusera på ”den praktiska aspekten av att leva i Sverige” och att kursinnehållet ska anpassas efter deltagarna.

Samhällsorienteringen är i dag en av tre delar av en introduktion för nyanlända invandrare. De andra två delarna är sfi och andra aktiviteter som kan ”underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet” (SOU 2010:16, s. 10). Det är Arbetsförmedlingen som har det samordnade ansvaret för etableringsinsatserna (Boguslaw 2012, s. 233).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att analysera tre typer av textbindning i boken, vilka kan ha inverkan på textens läsbarhet och på läsarens läsförståelse. Precis som nämndes i inledningen har tidigare undersökningar visat att det i anpassade, s.k. lättlästa texter finns färre sambandsmarkörer än i texter som inte anpassats eller omarbetats. Jag vill därför undersöka några former av textbindning i texten och utifrån det försöka dra några slutsatser om textens läsbarhet. Jag kommer även att jämföra textbindningen i de tre texterna.

Genom undersökningen vill jag försöka besvara följande frågeställningar:

- Vilka olika typer av, och i vilken omfattning, förekommer referensbindning i boken?
- Vilka olika typer av, och i vilken omfattning, förekommer tematisk bindning?
- Vilka olika typer av, och i vilken omfattning, förekommer konnektivbindning?
- Vilken betydelse kan referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning tänkas ha för textens läsbarhet och för läsarnas läsförståelse?

1.3 Disposition

Återstoden av uppsatsen är disponerad på följande sätt. I kapitel 2 beskrivs två centrala begrepp som används i uppsatsen. Tidigare forskning om andraspråksanvändares läsförståelse presenteras i kapitel 3. I kapitel 4 beskriver jag de teorier som ligger till grund för uppsatsen. Kapitel 5 beskrivs det material som analyseras. I kapitel 6 beskrivs de tillvägagångssätt som används i analysen. Resultatet av undersökningen presenteras i kapitel 7. I uppsatsens åttonde och sista kapitel diskuterar jag resultaten och drar slutsatser utifrån min undersökning.

2 Centrala begrepp

I det här kapitlet diskuterar jag två centrala begrepp med tillhörande termer som används i uppsatsen för att tala om mottagarna för kusen i samhällsorientering. Jag presenterar och motiverar de definitioner av begreppen som jag använder.

2.1 Invandrare

I uppsatsen används benämningen ”invandrare”. Benämningen är problematiskt på flera sätt. För det första har personer som betecknas som invandrare stigmatiserats, eftersom benämningen i den vardagliga och mediala diskursen ofta används i samband med vissa problem. Bland annat skriver Tommaso M. Milani om hur liknande beteckningar som är kopplade till gruppen *invandrare*, fungerar som språkideologiska begrepp i de allmänna debatterna i Sverige (Milani 2013, s. 343 ff).

För det andra finns det ingen entydig definition. Benämningen används på varierande sätt och gruppen *invandrare* definieras utifrån en mängd olika kriterier. Enligt Kulturdepartementet (2000, s. 20) finns det både objektiva och subjektiva kriterier. Objektiva kriterier skulle då vara att utgå från personens medborgarskap, födelseland, vistelsetid i Sverige, familjebildning eller modersmål. Subjektiva kriterier skulle istället vara ”den aktuella personens utseende eller om han eller hon talar svenska med eller utan brytning”. Det finns flera problem med ovanstående kriterier, både de s.k. objektiva och de subjektiva. En person kan till exempel ha bott i Sverige under hela sitt liv utan att ha svenskt medborgarskap. Födelslandet eller modersmålet säger inte heller någonting om hur länge en person har levt i Sverige. Under 2013 uppstod stor debatt i Sverige om projektet REVA (Rättsäkert och effektivt verkställighetsarbete), vilket var ett samarbete mellan Polisen, Kriminalvården Migrationsverket med syfte att effektivisera arbetet med att avvisa personer utan uppehållstillstånd i Sverige. Med tanke på den omfattande kritik som riktades mot REVA-projektet (Rosén 2013, Habul 2013), är det svårt att se hur de nämnda kriterierna skulle vara ett accepterat sätt att kategorisera gruppen invandrare.

För det tredje är det överhuvudtaget problematiskt att kategorisera en grupp människor med en benämning som underförstått särskiljer gruppen på detta sätt från den övriga befolkningen i ett land. En person som uppfattar sig själv som svensk kan med andra ord bli kategoriserad som invandrare, oavsett hur personen uppfattar sin nationstillhörighet.

Med bakgrund mot problematiseringen ovan uppstår frågan varför benämningen *invandrare* fortfarande används överhuvudtaget. Vi människor har dock ett behov av att skapa benämningar och termer för att kategorisera vår värld (György-Ullholm 2010, s. 24–25). I den här uppsatsen används *invandrare* för samhällsorienteringens målgrupp, och jag utgår från samma definition som i lagen om samhällsorientering (SFS 2013:156). En *invandrare* i den här uppsatsen är därför:

1. en person mellan 18 och 64 år som
2. har fått uppehållstillstånd i Sverige och
3. har befunnit sig i landet i mindre än två år och
4. kommer från ett land utanför Europa.

2.2 Andraspråksanvändare

Både *andraspråksanvändare* och *andraspråkstalare* används för en person som använder ett språk som inte är personens första tillägnade språk eller modersmål. Ett andraspråk ”[...] utvecklas i kontakt med infödda talare i en miljö där språket aktivt används” (Nelson 2010, s. 17). En andraspråksanvändare är således en person som kommunicerar på ett annat språk än sitt förstaspråk, men det behöver alltså inte vara det andra, inlärd

språket. En persons andraspråk kan vara det tredje-, fjärde- eller femte inlärdas språk utöver personens förstaspråk.

I uppsatsen har jag valt att använda benämningen andraspråksanvändare, eftersom det till skillnad från andraspråkstalare, betonar att en person *använder* ett språk och att språkförmågan inte begränsas till det talade språket (Nelson 2010, s. 17).

När jag använder termen *andraspråksanvändare* i uppsatsen kommer jag främst att syfta på deltagarna i kursen samhällsorientering. Deltagarna är de primära, tänkta läsarna av *Om Sverige – samhällsorientering på svenska*. I kapitel 3 och 4 om tidigare forskning och teorier samt i diskussionen i kapitel 8 kommer jag att tala allmänt om *andraspråksanvändare*, och jag syftar då inte enbart på deltagarna i samhällsorienteringen.

3 Tidigare forskning

Forskning om andraspråksanvändares läsning och läsförståelse har inte en lika lång tradition som forskningen av förstaspråkläsning. Enligt Reichenberg beror det troligtvis på att Kenneth Goodmans teorier om läsprocessen har haft ett starkt inflytande. Goodman menar nämligen att det bara finns en läsprocess, oavsett läsarens språkförmåga (Reichenberg 2000, s. 37). Enligt Goodmans teori finns det därför inte någon anledning att utforska just andraspråksanvändares läsprocess.

Forskningen om andraspråksanvändare är i dag ganska utspridd, på så vis att man både kan relatera den till forskning om lättläst, och läsbarhet, samt till forskning om inlärare av både första- och andraspråk. Forskning om lättläst kan vara relevant, men då målgruppen för lättläst är så heterogen är det svårt att dra några slutsatser om hur lättläst påverkar just andraspråksanvändare.

Forskning som specifikt fokuseras på andraspråksanvändare handlar ofta om skolungdomar och deras förståelse av läroböcker. Ett exempel på sådan forskning är Monica Reichenbergs avhandling ”Röst och kausalitet i lärobokstexter: en studie av elevers förståelse av olika textversioner” (2000). I studien låter Reichenberg omarbeta några originaltexter och skapar tre nya textversioner. Den första omarbetade versionen får ökad grad av *röst*, vilket bland annat innebär fler aktiva verb, talspråkliga uttryck och ett direkt tilltal till läsaren. Den andra omarbetade versionen får en ökad grad av kausalitet, vilket bland annat innebär en ökad grad av explicita kausalitetsmarkörer. Den tredje omarbetade versionen är en kombination av röst- och kausalitetsversionerna. Studien visar att andraspråkselevernars läsförståelse ökar markant vid läsningen av versionen med en kombinerad ökning av röst och kausalitet, jämfört med de båda andra omarbetade versionerna och med originaltexten.

Elizabeth Pretorius (1995) skriver i artikeln ”Reading between the lines: causal connectivity inferences and implicitness in texts”, om läroböcker vars texter är anpassade för elever i Sydafrika som har engelska som andraspråk. Studien visar att bearbetningar av dessa läroböcker har lett till att meningarna är kortare än i originalen och att antalet bisatser härigenom har minskat. En konsekvens av detta är att graden av *implicita* kausalitetsmarkörer har ökat, och läsaren behöver i större utsträckning kunna göra inferenser för att förstå texten.

Lotta Olvegård undersöker i sin avhandling ”Herravälde. Är det bara killar eller? – Andraspråksläsare möter lärobokstexter i historia för gymnasieskolan” (2014) hur andraspråksläsare på gymnasiet uppfattar lärobokstexter i historia. Undersökningen består av två delstudier som innefattar både analyser av lärobokstexter och textsamtal med andraspråksläsare, och det är både språket och innehållet som undersöks. Undersökningen visar att språket i historieböckerna ställer höga krav på läsarens ordförråd, förmåga att förstå grammatiska metaforer och förmåga att göra inferenser. Olvegård visar dessutom att historieböckerna är skrivna utifrån ett västerländskt perspektiv, vilket innebär att flera

historiska händelser och personer som nämns i texterna tas för givna och förväntas vara kända för läsaren, vilket inte är fallet med en stor del av andraspråkläsarna.

4 Teoriram

I detta kapitel behandlar jag de teorier som ligger till grund för min undersökning, nämligen teorier om textlingvistik, läsbarhet med de närliggande begreppen 'läslighet', 'lättlästhet' och 'klarspråk' samt läsförståelse.

4.1 Textlingvistik

Den här uppsatsen tar sin utgångspunkt i textlingvistiken. Textlingvistiken uppkom på 1960-talet då språkvetare började intressera sig för texten som enhet. Språkvetenskapen hade tidigare varit förknippad med grammatik, där grammatikforskarna intresserat sig för språket på sats- och meningsnivå (Ledin 1999, s. 7).

En viktig del inom textlingvistiken är textbindning (Ledin 1999, s. 7). Textbindning skapas genom användandet av vissa enheter i språket som markerar samband och relationer. Ett exempel på en sådan sambandsmarkör är kausala konnektiver, som *om*, *för att* och *eftersom*, vilka markerar logiska samband.

Inom textlingvistiken talar man om *kohesion* och *koherens*. De ovan nämnda kausala konnektiverna är exempel på kohesion. De signalerar samband mellan satser och meningar. En hög grad av kohesion anses göra en text koherent, men koherens syftar på en semantiskt, djupare sammanhållen nivå än enskilda sambandsmarkörer (Nyström 2001, s. 11). Relationen mellan kohesion och koherens har dock problematiserats. Det går att skapa exempel på hur en text är koherent utan kohesion, och det omvända, där en text har kohesion utan att vara koherent. Ett exempel på det sistnämnda skulle kunna vara meningarna: "Jag kommer inte på mötet i dag. Min son är sjuk." Relationen mellan frånvaron på mötet och sonens sjukdom har ett semantiskt sammanhang, även om de två meningarna inte binds ihop av konnektivbindningen *eftersom*. Trots dessa invändningar är begreppen 'kohesion' och 'koherens' centrala inom textlingvistiken, och en text som saknar kohesion kräver att läsaren gör fler inferenser, dvs. drar egna slutsatser utifrån sammanhanget.

Förutom textbindning har forskare inom textlingvistiken även ägnat sig åt att bygga upp en övergripande texttypologi (Ledin 1999, s. 20). Textlingvisterna har sökt finna hur olika texters framställningsformer skiljer sig åt. Olika språkforskare har avgränsat olika kategorier och formulerat olika kriterier för att skilja kategorierna från varandra. Några av dessa texttypologier ligger dock nära varandra och man talar oftast om åtminstone fyra framställningsformer: deskription, narration, exposition och argumentation (Ledin 1999, s. 20). Ledin beskriver en av framställningsformerna som följande: "[n]arration kännetecknas av handlingsbetecknade verb i preteritum kombinerade med tids- och rumsasverbial" (1999, s. 20).

4.2 Läsbarhet, läslighet, lättlästhet och klarspråk

'Läsbarhet' är ett begrepp som avgränsas på olika sätt och syftar till olika perspektiv på en text. Björnsson (1968, s. 13) definierar läsbarhet som:

Summan av sådana språkliga egenskaper hos en text, vilka gör den mer eller mindre svårtillgänglig för läsaren.

De olika språkliga egenskaperna som Björnsson nämner kan vara allt från textens yttre egenskaper, såsom teckenstorlek, radavstånd och rubriksättning, till språkliga egenskaper. Dessutom spelar läsarens förkunskaper roll för läsbarheten, liksom läsarens språkförmåga (Björnsson 1968, s. 13–19). Hellspong definierar 'läsbarhet' på följande sätt (2001, s. 85):

Hur bra det går att använda en brukstext för ett visst syfte bestämmer dess *läsbarhet*. Läsbarheten beror alltså på läsmålet men också på läsaren – på hennes läsvana, intressen och ämneskunskaper. En lagtext kan ha god läsbarhet för en domare som ska avgöra ett mål men sämre läsbarhet för en lekman som vill veta vad lagen tillåter (kursiv stil i originalet).

Ibland används 'läslighet' också vid sidan av läsbarhet, men avser då enbart de yttre faktorerna i en text, till exempel teckenstorlek, typsnitt och radavstånd (Björnsson 1968, s. 14–15, Hellspong 2011, s. 85).

Ytterligare ett begrepp som ligger nära begreppet 'läsbarhet' är 'lättläst'. Lättläst innebär ofta en anpassning eller en version av en text som riktas till personer med olika typer av lässvårigheter. Enligt Myndigheten för tillgängliga medier ([www]) ska en lättläst text bland annat ha en röd tråd och ett tydligt sammanhang som inte kräver för mycket förkunskaper av läsaren. Typiskt för lättlästa texter är också korta rader, ett s.k. frasanpassat radfall. Dock har termen 'lättläst' varit omdiskuterad, och metoderna för att framställa lättlästa texter har kritiserats för att dels sakna vetenskaplig förankring, dels för att inte ta hänsyn till att lättlästa texter har flera målgrupper (Rehnberg 2012). Ett annat problem med begreppet 'lättläst' är att det har fått flera betydelser. Jag anser, precis som Bryntesson (2009, s. 7), att "det är ett problem att lättläst kan uppfattas på tre olika sätt: allmänspråkligt, fackspråkligt och som en beteckning på en texttyp".

Ytterligare en term som konkurrerar om att beteckna lättbegripliga texter är 'klarspråk'. Enligt Nationalencyklopedin (Breithel 2015), är 'klarspråk' ett "språk som är tydligt och begripligt för den avsedda mottagaren" och definitionen påminner mycket om Hellspongs beskrivning av läsbarhet. Språklagens elfte paragraf benämns ofta som "klarspråkparagrafen" där språket ska vara "enkelt, vårdat och begripligt" (11 § språklagen (2009:600)). Det är svårt att urskilja några egentliga skillnader mellan principerna för hur man skriver klarspråk respektive lättläst. Klarspråk syftar, precis som lättläst, till att göra en text begriplig för läsaren. En skillnad är dock det frasanpassade radfallet som enbart används i lättlästa texter.

4.3 Läsförståelse

Läsförståelse innebär en komplicerad kognitiv process som sker hos läsaren vid läsningen av en text. Det finns flera definitioner av begreppet. I den här uppsatsen utgår jag från Bråten's definition (2008, s. 47):

Läsförståelse kan definieras som att utvinna och skapa mening genom att genomsöka och samspeja med skriven text. Å ena sidan handlar det alltså om att *utvinna* den mening som texten förmedlar – det vill säga om en textnära förståelse – å andra sidan gäller det att skapa mening genom att dra slutsatser som går utöver textens bokstavliga innebörd (kursiv stil i originalet).

Med det som Bråten kallar en "textnära förståelse" avses läsarens förmåga att *avkoda* orden och att analysera meningarnas syntax. Men läsförståelsen innefattar även, precis som Bråten skriver, att läsaren kan göra inferenser och dra slutsatser om textens innebörd, dvs. en förmåga som sträcker sig utöver avkodningen av ord och meningar.

Läsförståelse kan förstås utifrån olika kognitiva processer. Enligt ett bottom up-perspektiv är avkodningen läsarens avgörande kompetens för att uppnå läsförståelse. Men läsförståelsen påverkas också av vilka förväntningar och förkunskaper som läsaren har om den aktuella texten. Förespråkare för denna syn utgår från ett top-down-perspektiv på läsande. Det har sedan utvecklats ett tredje perspektiv, som inkluderar både ett bottom-up- och ett top-down-perspektiv (Bråten 2008, s. 48). För andraspråkläsare har man funnit avgörande faktorer för läsförståelsen inom båda perspektiven: ordförråd och förkunskaper.

Ordförrådet beskrivs ofta som en avgörande faktor för läsförståelsen, både för första- och andraspråkläsare (Bråten 2008, s. 56). Men ordförrådet kan vara mer eller mindre begränsat för andraspråkläsare. Ordförrådet utökas som mest i ung ålder, och som vuxen inlärare är det svårt att komma ikapp. Undersökningar visar att även andraspråkselever på avancerad nivå har ett ordförråd som motsvarar ordförrådet hos en flera år yngre enspråkig elev (Lindberg 2006, s. 66). Ordförrådet har framför allt lyfts fram som ett problem i samband med ämnesspecifika läromedel. Men studier visar att det då inte är de mest ovanliga orden eller de rena fackorden som vållar problem för andraspråkseleverna. Istället är det de ”medelfrekventa” orden som inte är fackord, men som ändå används inom ett visst skolämne, till exempel *hastighet* i fysik och *blandning* i kemi (Lindberg 2006, s. 67). Orden behöver heller inte vara helt nya för andraspråkseleven för att de ska hindra läsförståelsen. Läromedelsspråket innehåller ofta polysema ord, dvs. ord som har samma form, men flera besläktade betydelser. *Trycka* är ett sådant exempel då det i historieboken kan syfta på boktryckarkonsten, men i fysikboken handla om något helt annat. Det kan också vara vardagliga ord som eleven redan kan, men som i läroboken har fått en mer abstrakt betydelse, till exempel när läroboken ber eleven att *teckna* omkretsen i en triangel (Lindberg 2006, s. 67).

Förutom ordförrådet är också förkunskaper en avgörande faktor för andraspråk-användarens läsförståelse. Läsaren förkunskaper har större betydelse för läsförståelsen än textens språkliga och grafiska utformning (Hvistendahl 2008, s.132, Liberg 2000, s. 116, Bråten 2008 s. 63). I forskning om förkunskaper och läsförståelse har det utformats flera *schemateorier*. Läsarens *schema* är den samlade förkunskapen som läsaren har inom ett ämne. När läsaren sedan kommer i kontakt med en text inom samma område, kan hen aktivera det aktuella schemat. Med hjälp av scheman kan läsaren tolka de intryck som hen får och relatera dem till gammal kunskap. Förkunskaper blir alltså viktiga för läsarens tolkning av en text, eftersom de hjälper läsaren att förstå och relatera till det lästa (Reichenberg 2000, s. 21–22). Ibland kan det hända att läsaren aktiverar ett felaktigt schema. Det kan dels bero på att läsaren inte har ett fullständigt schema, dels på att texten saknar viktiga ledtrådar som gör att aktiveringen av rätt schema misslyckas (Reichenberg 2000, s. 23).

I vissa nyare studier som berör elevers läsning i skolan används begreppet ’textrörlighet’ vid sidan av läsförståelse. Textrörlighet innefattar fyra faser, där läsaren i den första fasen tar sig in i texten genom att avkoda den. I den andra fasen fördjupar läsaren sin förståelse utifrån sina förkunskaper och kontexten, för att i den tredje fasen lämna texten och reflektera över sina kunskaper. I den fjärde och sista fasen antar läsaren en kritisk hållning och distanserar sig mot det lästa (Olvégård 2014, s. 38). Dessa faser, eller hållningar, ska inte ses som kronologiska faser som alltid sker vid all läsning. Faserna är individuella och situerade, vilket innebär att olika läsare rör sig inom olika faser och även syftet med läsningen avgör vilka faser som blir aktuella (Olvégård 2014, s. 38).

Förespråkare för begreppet ’textrörlighet’ understryker att traditionella undersökningar av läsförståelse kan bli missvisande eftersom de inte tar hänsyn till texternas funktion. (Wiksten Folkeryd, af Geijerstam & Edling, s. 169). Med hjälp av begreppet “textrörlighet” kan forskare analysera och beskriva olika faser, eller förhållningssätt, som läsaren befinner sig under läsningen, beroende på läsningens och textens syfte.

5 Material

I det här kapitlet beskriver jag mer ingående det material som ligger till grund för undersökningen.

5.1 Boken *Om Sverige – samhällsorientering på svenska*

Boken *Om Sverige – samhällsorientering på svenska* är utgiven i fyra upplagor, och en femte upplaga beräknas publiceras i maj 2015. Den första upplagan gavs ut 2010 på initiativ av enheten för samhällsinformation inom Göteborgs stad. I de senare upplagorna har enheten samarbetat med Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Boken säljs till kommuner runt om i landet. Enligt Länsstyrelsen går det inte att exakt veta hur många kommuner som använder boken i sin samhällsorientering, men under åren 2013–2014 har boken sålts till 60 kommuner, och till lika många företag och utbildningsanordnare.

Som nämns i inledningen var de två första upplagorna av boken skrivna på *lättläst* svenska. I de två senare upplagorna har författarna valt att inte kalla boken *lättläst*, ”eftersom texten inte längre passar under den definitionen” (Göteborgs stad & Länsstyrelsen 2012, s. 1), utan att ange vilka förändringar i texten som har skett eller hur de definierar termen *lättläst*. Vid en ytlig granskning av de olika versionerna finns dock mycket av den ursprungliga texten från första upplagan kvar. Ändringarna mellan versionerna verkar framför allt ha gjorts på innehållslig nivå, snarare än i fråga om den språkliga formen. I inledningen står det också att ”när förordningen om samhällsorienteringen trädde ikraft 2010 omarbetades materialet för att överensstämna med riktlinjerna” (Göteborgs stad & Länsstyrelsen 2013, s. 1.)

Deltagarna på kursen får boken på svenska, men eftersom samhällsorienteringen ska ges i ett så tidigt skede som möjligt, så har det stora flertalet deltagarna ännu inte hunnit tillägna sig tillräckliga kunskaper i svenska. Boken finns därför översatt till tio språk: arabiska, engelska, franska, persiska, ryska, somaliska, sorani, spanska, thailändska och tigriska. De översatta böckerna finns som nedladdningsbara filer på www.informationsverige.se.

Materialet som ligger till grund för undersökningen är ett urval av texter från tre olika kapitel i boken. Kapitlet innehåller i sin tur flera avgränsade avsnitt med tillhörande underrubriker. Den första texten ingår i kapitlet ”Att bo i Sverige” och handlar om bostäder och boende. Den andra texten ingår i kapitlet ”Att påverka i Sverige” och beskriver Sveriges statsskick och folkomröstningar. Den tredje texten ingår i kapitlet ”Att komma till Sverige” och handlar om Sveriges historia, från forntid till stormaktstid. Jag kommer i fortsättningen att kalla texterna för Bostadstexten, Politiktexten och Historietexten.

Urvalet motsvarar totalt ungefär 10 trycksidor. Sidorna innehåller även bilder med tillhörande bildtexter, som jag alltså inte kommer att behandla i analysen. Texterna är uppdelade i olika avsnitt med underrubriker och i texten används blankrad för att markera nytt stycke. I analysen har jag utgått från makrosyntagmer, vilket är ”en huvudsats med eventuella underordnade satsar inkluderade” (Nyström 2001, s. 34). Förenklat innebär det att jag har analyserat varje huvudsats som en enskild enhet. Följande tabell ger en översikt över texternas omfattning:

Tabell 1. Översikt över materialet

Text	Antal trycksidor	Antal makrosyntagmer
Bostad	4	77
Politik	2 ½	58
Historia	4	69
Totalt	10 ½	204

De utvalda texterna har lite olika funktioner och motsvarar olika delar av de fyra områden som deltagarna ska få ökade kunskaper om enligt förordningen. Bostadstexten anser jag faller under ”praktiskt vardagsliv” och är både informerande och instruerande. Politiktexten kan både anses tillhöra ”de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna” och ”hur samhället är organiserat i övrigt”. Politiktexten är både informerande och instruerande. Historietexten är svårare att placera inom ett av de fyra områdena. Texten kan möjligtvis kopplas till den första punkten, som en slags bakgrund till det dagens samhälle. Mitt urval handlar dock framför allt om tiden innan Sverige fick ett demokratiskt statsskick, och texten faller därför lite utanför de fyra punkterna. Historietexten är enbart informerande.

Jag har baserat urvalet av texterna dels på deltagarnas egna uppfattningar om vad de vill att samhällsorienteringen ska handla om, dels på texternas funktion. I utvärderingarna av samhällsorienteringen har deltagarna framhävt vissa av kursens delar som mer eller mindre viktiga. Avsnittet om bostad är något som deltagarna lyfter fram som särskilt relevant (Sennemark & Moberg 2014, s. 17).

Jag har i vissa fall även manipulerat texten för att göra dem mer hanterbara för en analys. I Politiktexten förekommer två punktlistor. I den ena punktlistan består varje punkt av en ofullständig mening och ibland av ytterligare en mening:

Det finns fyra grundlagar i Sverige:

- 1974 års regeringsform som handlar om hur Sverige ska styras. Här finns regler för hur regeringen ska arbeta och hur valen till riksdagen ska gå till.

I de fallen bortser jag från subjunktionen *som* och analyserar satsen som en fullständig mening: ”1974 års regeringsform handlar om hur Sverige ska styras.”

Den andra punktlistan är en uppräkningslista av val i Sverige.

Det finns fyra typer av allmänna val:

- till riksdagen
- till landstings- /regionfullmäktige
- (...)

I det fallet har jag valt att analysera meningen som en uppräkningslista utan punkter: ”Det finns fyra typer av allmänna val: till riksdagen, till landstings- /regionfullmäktige”.

6 Metod

I analysen av textbindningar utgår jag från Catharina Nyströms analysmodell i *Hur hänger det ihop?* (2001). I något fall har jag kompletterat Nyströms modell med Hellspongs & Ledins begrepp och metoder i *Vägar genom texten* (1997). I analysen analyseras tre typer av textbindning: referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning. Utifrån en sådan analys går det att få en uppfattning om textens *kohesion* och därmed även en uppfattning om textens läsbarhet. Nedan kommer jag att presentera varje textbindningstyp, deras respektive funktion och vilka metodologiska principer jag har utgått från inför och under analysen.

6.1.1 Referensbindning

Enligt Nyström (2001, ss. 35) är referensbindning den viktigaste bindningsmekanismen i en text. Den bidrar både till att skapa samband på en djupare, innehållslig nivå samtidigt som den bidrar till kohesion genom att markera samband på en mer ytlig nivå i texten.

Referensbindningen beskriver en relation mellan två begrepp i texten, s.k. *konstituent*. Vid analysen av referensbindningarna utgår jag från att *en* konstituent har en relation till en *annan* konstituent som har figurerat tidigare i texten. Referensbindningen bygger alltså på en parvis relation, även om samma referenter återkommer flera gånger i texten (Nyström 2001, s. 35). De parvisa relationerna mellan konstituenterna beror på att de har samma, eller besläktade *referenter*. Konstituenterna kan relatera till varandra på olika vis. Det finns tre olika huvudtyper av bindningar: identitetsbindningar, semantiskt besläktade bindningar och inferensbindningar. En identitetsbindning innebär att referenterna i de båda konstituenterna har identisk referent, och samma eller delvis samma lexikala form. Det finns totalt åtta typer av identitetsbindningar: *identitet*, *modifierad identitet*, *delidentitet*, *pronominalisering*, *antecedent*, *ellips*, *återställning* och *synonymi*.

I bindningar som bygger på semantiskt släktskap är den ena konstituenten ofta en referent som står i en över- eller underordnad relation till den andra. Det finns åtta bindningar som bygger på semantiskt släktskap: *kontrast*, *komparation*, *hyponymi*, *hypernyymi*, *co-hyponymi*, *specificering*, *generalisering* och *co-specificering*.

Den tredje referensbindningstypen, inferens, bygger också på en semantisk bindning. I inferensbindningar måste läsaren däremot förstå vissa outtalade sammanhang i texten.

Av de tre referensbindningstyperna är identitetsbindningarna de mest tydliga bindningarna eftersom de har samma referent. Bindningar som bygger på semantiskt släktskap utvecklar texten genom att ställa två konstituent i en viss relation med varandra. Slutligen är inferensbindningen den minst tydliga bindningen då den kräver att läsaren själv förstår sammanhangen i texten (Nyström 2001, s. 47–48). Ett stort antal inferensbindningar kan således kräva att läsaren har stor förkunskap om innehållet i texten.

6.1.2 Tematisk bindning

Tematisk bindning handlar om textens tematik, närmare bestämt hur texten växlar mellan tema och rema, dvs. känd och okänd information. Temat finns alltid i början av en mening, i fundamentet, och är ofta ett subjekt i bestämd form. Att subjektet har bestämd form signalerar att det rör sig om något känt för läsaren. Remat är ny information som kommer efter temat. I analysen har jag, precis som Nyström (2001), valt att dra gränsen mellan tema och rema vid det finita verbet. Temat står i fundamentet och remat består av det finita verbet och den återstående satsen.

Det finns enligt Nyström tre olika varianter av tematisk bindning: *temaupprepning*, *temaprogession* och *sammandragning*. Vid temaupprepning upprepas ett tema i nästkommande mening. Vid temaprogession blir en menings rema den nästkommande meningens tema. En annan tematisk bindning är sammandragning, där ett tema sammanfattar vad som har sagts tidigare i texten.

En sista tematisk bindningstyp är *presentering*, en bindningstyp som Nyström (2001) inte tar upp, men som används av Hellspong & Ledin (1997) och Hellspong (2001). Presentering används när skribenten vill lyfta fram ny information, remat, i meningen. Presentering sker då genom att skribenten placerar pronomenet *det* som ett formellt, innehållslöst subjekt på temaplatsen. Remat är det egentliga subjektet och står i obestämd form på remaplats och får finalfokus.

De olika tematiska bindningarna kan ge en text olika karaktär. Många temaupprepningar kan ge texten ett lugnt eller till och med statiskt intryck, medan en text med många förekomster av temaprogession signalerar ett snabbt tempo (Nyström 2001, s. 90 ff).

6.1.3 Konnektivbindning

Konnektivbindning, eller satskonnektion, är en form av textbindning där konjunktioner, subjunktioner och konjunktionella adverb fungerar som sambandsmarkörer i texten. Det finns fyra grundläggande kategorier av konnektion: additiv, komparativ, temporal och kausal. Additiv konnektion kan bland annat markera ett tillägg (*och*, *dessutom*) ett alternativ (*eller*) eller en specificering (*t.ex.*). Temporal konnektion markerar tid. Komparativ konnektion uttrycker en jämförelse (*som*) eller motsättning (*men*). Kausal konnektion markerar orsakssamband, som *eftersom* och *därför att* (Nyström 2001, s. 100–102).

I analysen av konnektivbindningen har jag inkluderat alla konnektiver som binder samman satser, bisatser eller satsförkortningar, samt de konjunktionella adverb som står i fundamentet, på adverbialplats eller allra sist i satsen. Jag har alltså även analyserat konnektiver inom en sats, till skillnad från analysen av de båda andra textbindningstyperna. Däremot har jag inte räknat med de additiva konnektiver som binder samman ord eller fraser. Exempelvis räknas inte den additiva konnektiven *och* i meningen ”Jag ska packa tandborste och tandkräm”. Jag har även använt Hellspong & Ledins (1997) kategorisering av konnektivbindningen *där*, vilket de räknar som en additiv, kausal konnektivbindning. I Nyström (2001) kategoriseras *där* som en temporal konnektivbindning. Jag har valt att se *där* som en additiv konnektivbindning, eftersom den används för att addera platsbeskrivande information i texterna.

6.2 Diskussion om metod

I undersökningen utgår jag från en kvantitativ metod. Den beskrivna metoden ämnar att besvara de tre första frågeställningarna i syftesformuleringen, dvs. vilka olika typer, och i vilken omfattning, förekommer referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning? Den kvantitativa undersökningen ligger sedan till grund för en mer kvalitativ metod, där jag kan lyfta fram enskilda exempel på textbindning och diskutera vilken effekt de skapar i texten. Den kvalitativa metoden syftar då på att försöka besvara den fjärde frågeställningen, nämligen vilken betydelse respektive textbindning kan tänkas ha för textens läsbarhet. Slutligen är metoden även komparativ, då jag jämför de tre olika avsnitten med varandra.

Analysmetoden, som utgår från Nyströms analysmetod (2001), syftar på att klargöra textbindningar i texten och därmed är denna metod lämplig för uppsatsens syfte. Detta ger undersökningen hög validitet. Däremot kan reliabiliteten anses vara tveksam, eftersom analysmetoden i vissa fall bygger på subjektiva bedömningar i form av avvägningar i kategoriseringen av textbindningar. Trots att jag alltså har utgått från vissa metodologiska principer, till exempel makrosyntagmen som minsta beståndsdel samt utifrån vissa textbindningskategorier, så skulle en annan, oberoende analys av textbindningar i materialet kunna ge ett delvis annat resultat. Det är även viktigt att poängtera att undersökningen görs av ett urval av materialet. Jag kan därför inte dra slutsatsen att resultatet gäller för hela boken. Däremot har jag uppfattat tendenser i textbindningen i de olika avsnitten i boken.

7 Resultat

I det här kapitlet redovisar och kommenterar jag resultatet av min undersökning. Jag kommer att presentera resultat för varje text för sig. Kapitlet avslutas med en gemensam sammanfattning av resultatet från samtliga texter. I exemplen använder jag kursivering för att markera de aktuella bindningarna. I exempel där meningarna inte står direkt efter varandra har jag infogat hakparenteser, dvs. ”[X]”, för att markera avståndet mellan de två aktuella passagera.

7.1 Bostadstexten

I detta avsnitt presenteras resultaten av referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning. I tabell 2 ges en översikt av resultatet. I återstoden av resultatet presenteras resultaten för respektive bindning med exempel.

Tabell 2. Referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning i Bostadstexten

Referensbindning	Antal	Tematisk bindning	Antal	Konnektivbindning	Antal
Identitetsbindningar	148	Temaupprepning	21	Additiv	17
Semantiskt släktskap	11	Temaprogession	20	Temporal	16
Inferensbindningar	5	Sammandragning	1	Komparativ	13
		Presentering	5	Kausal	20
Totalt	164		47		66

7.1.1 Referensbindning

Den i särklass vanligaste referensbindningen i avsnittet är identitetsbindningar, där bindningstypen identitet utgör 70 % (104 stycken) av alla identitetsbindningar. Referenterna *lägenhet*, *hyresvärd* och *kontrakt* är vanligt förekommande i texten och bidrar till flera identitetsbindningar. Den näst vanligaste referensbindningen är bindningstypen modifierad identitet, vilket innebär att referenten är densamma men formen något varierande, till exempel *hyresvärden* och *de flesta hyresvärdar*.

I texten förekommer få pronominaliseringar, vilket beror på att texterna saknar personcentrering, dvs. texterna handlar framför allt om olika ting snarare än konkreta personer. Pronominaliseringarna i texten används bara vid totalt tre tillfällen. Två gånger med personligt pronomen (*de* och *det*) och med ett pronominellt adverb (*där*).

Det finns *åtta hyresnämnder* i Sverige.

De finns i Stockholm, Västerås, Linköping, Jönköping, Malmö, Göteborg, Sundsvall och Umeå.

Den som äger lägenheten eller huset (hyresvärden) bestämmer alltid *vem som får kontrakt på lägenheten*.

Bostadsförmedlingen kan inte bestämma *det*.

Du kan också hitta annonser om lediga lägenheter i olika dagstidningar och *på Internet*.

Där kan du hitta lägenheter som du kan hyra i andra hand, alltså inte direkt av hyresvärden utan av en annan hyresgäst

En annan identitetsbindningstyp, synonymi, förekommer fyra gånger i texten. Vid två tillfällen står *lägenhet* och *bostadsrätt* som synonymer. Ett annat exempel på synonymi är *lappar* och *annonser*:

Ett annat sätt att hitta lägenhet kan vara att sätta upp *lappar* i affärer, bibliotek, trappuppgångar eller på andra ställen där det finns anslagstavlor. Du kan också hitta *annonser* om lediga lägenheter i olika dagstidningar och på Internet.

I början av texten förekommer bindningen kontrast för att dels jämföra bostadsbristen i olika kommuner, dels för att jämföra olika bostadsrättsföreningar:

I en del kommuner är det ganska lätt att hitta lägenheter *i andra* är det svårt. *I många kommuner* behövs det framför allt fler hyreslägenheter.

En del föreningar tillhör en stor organisation, till exempel HSB eller Riksbyggen. *Andra föreningar* är små och privata.

I det senare exemplet ställer skribenten HSB och Riksbyggen i kontrast mot mindre och privata bostadsrättsföreningar. Den bindningen förlitar sig dock på att läsaren känner till de nämnda företagen och kan tolka sambandet, och jag anser därför att det rör sig om en inferensbindning. I texten finns ytterligare tre inferensbindningar. I det följande exemplet har jag tolkat båda de kursiverade konstituenterna som inferenser av *kontakter*:

Det är alltid bra att ha kontakter.
Du kan fråga dina *vänner och bekanta* vilka hyresvärdar de hyr av och be att få *namn och adress* till dem.

I det andra exemplet på inferensbindning finns det ett uttalat samband mellan varför det i vissa stadsdelar finns en stor bostadsbrist:

I och omkring stora städer är det *mycket svårt* att hitta hyreslägenheter.
Vissa stadsdelar är *mycket populära*.

I det tredje exemplet beskriver den sista meningen en konsekvens av de två tidigare meningarna.

Många nyanlända invandrare väljer att bo i de stora städerna.
I dessa städer finns det också studenter som behöver bostad.
Det är vanligt att bli inneboende eller hyra lägenhet i andra hand.

7.1.2 Tematisk bindning

I bostadstexten är det väldigt jämnt mellan temaupprepning och temaprogression. Några fall av temaprogression består av det personliga pronomenet *det*, som då syftar tillbaka på en företeelse. Bindningen, i kombination med verbet *kallas* eller med ett exempel, ger ett sammanfattande intryck:

Du kan *hyra en lägenhet av en hyresvärd*.
Det kallas hyresrätt.

Om det är något som går sönder på grund av *normalt slitage* så ska däremot hyresvärden laga eller byta ut det.

Det kan till exempel vara en spis som blivit så gammal att den inte fungerar längre.

Det finns även fem förekomster av *presentering*. Precis som i exemplen ovan står *det* som tema, men har i det här fallet en presenterande funktion. Med ordet *det* i temat förflyttas okänd information till remaplats i meningen:

Det finns inte så många lägenheter med äganderätt i Sverige.

I texten finns även ett exempel på sammandragning, där temat *därför* sammanfattar de två föregående meningarna:

I och omkring stora städer är det mycket svårt att hitta hyreslägenheter.
Vissa stadsdelar är mycket populära.
Därför är det extra svårt att hitta bostad i dessa områden.

Överlag finns det enbart en ny, okänd referent som presenteras på temaplats i bestämd form: *anmälningdagen*. I en föregående mening beskrivs hur läsaren kan anmäla sig, och *anmälningdagen* förutsätts också vara känd för läsaren:

[1] När du har *anmält dig* måste du gå till webbsidan ofta för att se om det har kommit några nya lediga lägenheter.
[3] När sista *anmälningdagen* för en lägenhet har gått ut väljer hyresvärden vilka personer som får komma och titta på lägenheten.

Två okända referenter dyker upp på temaplats i obestämd form: *annons* och *betalningsanmärkning*. Referenterna står visserligen inte i bestämd form, men antas ändå, enligt tema-remaprintipien, vara känd information för läsaren. Ordet *betalningsanmärkning* anses därmed vara tillräckligt tydligt för att det inte ska förklaras närmare i en annars informerande text.

7.1.3 Satskonnektion

I texten om bostäder och boende dominerar de kausala satskonnektionerna, och då särskilt den konditionala satskonnektionen *om*. Totalt förekommer *om* fjorton gånger, och i tolv av dessa inleds meningen med *om*:

Om du behöver hjälp kan hyresnämnden också svara på frågor om vilka Lagar och regler som gäller.

I texten förekommer även fyra additiva satskonnektioner i form av *till exempel*, där skribenten specificerar en företeelse eller ett begrepp. En annan vanligt förekommande additiv satskonnektion är *också* som förekommer sju gånger. Det förekommer flera temporala satskonnektioner som markerar tidsmässiga samband (*när* sju st., *då* en st. och *alltid* två st.), och ofta förekommer de, precis som de kausala satskonnektiverna, i början av meningar:

När sista anmälningdagen för en lägenhet har gått ut väljer hyresvärden vilka personer som får komma och titta på lägenheten.

7.2 Politiktexten

I detta avsnitt presenteras resultaten av referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning. I tabell 3 ges en översikt av resultatet. I återstoden av resultatet presenteras resultaten för respektive bindning.

Tabell 3. Referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning i Politiktexten

Referensbindning	Antal	Tematisk bindning	Antal	Konnektivbindning	Antal
Identitetsbindningar	109	Temaupprepning	19	Additiv	14
Semantiskt släktskap	10	Temaprogession	18	Temporal	4
Inferensbindningar	1	Sammandragning	-	Komparativ	5
		Presentering	4	Kausal	2
Totalt	123		41		25

7.2.1 Referensbindning

Den vanligaste referensbindning i den här texten är, precis som i bostadstexten, identitetsbindningar. Den näst vanligaste bindningstypen är modifierad identitet, där konstituenterna varierar i singular och plural (*349 ledamöter – en ledamot*). Det finns även ett fall där modifierad identitet är mindre tydlig. Först introduceras *allmänna val till riksdagen* i plural i obestämd form, för att femton rader senare tala om *riksdagsvalet* i singular och i bestämd form. Det kräver att läsaren förstår att *riksdagsvalet* är ett av dessa allmänna val:

[1] *Allmänna val till riksdagen*, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige hålls vart fjärde år.

[15] Du har rätt att rösta i *riksdagsvalet* om du är svensk medborgare och har fyllt 18 år.

Även i den här texten är referenterna begrepp och ting snarare än faktiska och namngivna personer. I följande exempel förekommer tre pronominaliseringar. *Det* är i de båda fallen pronominaliseringar av *folkomröstningar*. *Vi* och *de* är pronominaliseringar av *hela befolkningen* och *ledamöterna*:

När det är *folkomröstning* för hela landet röstar *hela befolkningen*.

Det brukar handla om att bestämma något i en grundlag.

Det kan också handla om att ge riksdagen vägledande råd.

Ett vägledande råd betyder att det *vi* röstar om hjälper *ledamöterna* i riksdagen att veta hur *de* ska besluta.

I texten finns sju synonymibindningar, som är byggda på ett semantiskt släktskap. I två fall är det synonymerna *Sverige* och *landet*. Nedan följer ytterligare ett par exempel på synonymi:

[1] Statsministern bestämmer *vilka områden* samhället de olika ministrarna ska ansvara för.

[3] Departementet arbetar med olika *frågor*.

[1] Det brukar handla om att *bestämma* något i en grundlag.

[3] Ett vägledande råd betyder att det *vi* röstar om hjälper *ledamöterna* i riksdagen att veta hur *de* ska *besluta*.

I texten har jag bara tolkat följande exempel som en inferensbindning:

Sverige är en *monarki*.
Det betyder att vi har en *kung* som är statschef för landet.

7.2.2 Tematisk bindning

I texten om Sveriges statsskick och politiska system är det, precis som i Bostadstexten, jämt mellan temaupprepning och temaprogession. I temaupprepningarna är referenterna identiska i fråga om formen. I temaprogessionerna är det istället vanligt att referenten återkommer som det personliga pronomenet *det*. I texten består 5 av totalt 9 förekomster av temaprogession av den sortens bindning. Nedan följer ett exempel:

Regeringen har *den verkställande makten*.
Det betyder att regeringen tar hand om det dagliga arbetet med att styra landet.

I vissa fall förekommer *presentering* i texten:

Det finns fyra grundlagar i Sverige.

I exemplet ovan används det syntaktiska greppet att använda ett formellt subjekt på temaplats, för att på så vis introducera ny, obestämd information på remaplats. I texten förekommer det även ny information på temaplats i bestämd form. Det signalerar att läsaren redan förväntas vara bekanta med dessa teman och att temana därför inte kräver någon presentation:

Regeringen har den verkställande makten.

Statsministern är högsta chef för regeringen.

Domstolarnas högsta myndighet är Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen.

Sverige är en monarki.

Kungen Carl XVI Gustav har ingen politisk makt.

Grundlagarna skyddar vår demokrati.

Valsedlarna är gula för val till riksdagen, blå för val till landstings-/regionfullmäktige och vita för val till kommunfullmäktige och för val till Europaparlamentet.

De första exemplen inleds med något som antas vara känt för läsaren, där det efterföljande temat syftar till att specificera temats funktion. Referenten *Sverige* antas vara allmän kunskap, liksom *Kungen Carl XVI Gustav*. Detsamma gäller referenten *grundlagarna* som inte har introducerats tidigare, varken i brödtexten eller i rubriken. Slutligen antas *valsedlarna* vara något känt för läsaren.

Trots att det alltså inte finns många inferensbindningar i texten bidrar de nya referenterna på temaplats till höga förväntningar på läsarens förkunskaper.

7.2.3 Satskonnektion

I den här texten är satskonnektiverna hälften så många som i den föregående Bostadstexten. De flesta satskonnektiver är additiva (*och, till exempel*). Det finns även fyra temporala konnektivbindningar (*när, då*) och fem komparativa konnektivbindningar (*som* och *än*) som signalerar jämförelser mellan satser. I texten återfinns endast två kausala konnektivbindningar: *så länge* och *ifall*.

7.3 Historietexten

I detta avsnitt presenteras resultaten av referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning. I tabell 4 ges en översikt av resultatet. I återstoden av resultatet presenteras resultaten för respektive bindning.

Tabell 4. Referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning i Historietexten

Referensbindning	Antal	Tematisk bindning	Antal	Konnektivbindning	Antal
Identitetsbindningar	85	Temaupprepning	14	Additiv	7
Semantiskt släktskap	23	Temaprogession	19	Temporal	11
Inferensbindningar	3	Sammandragning	-	Komparativ	7
		Presentering	2	Kausal	3
Totalt	112		36		27

7.3.1 Referensbindning

Även i den här texten dominerar identitetsbindningarna och bindningstypen identitet. Den näst vanligaste identitetsbindningstypen modifierad identitet, förekommer nästan uteslutande i fall där huvudordet ingår i olika nominalfraser. Ofta står huvudordet i samma form, som i följande exempel:

De krigade och handlade med *många andra länder*.
Vikingarna tog därför makten i *många länder* i norra Europa.

Historietexten har högst andel pronominaliseringar, 12 stycken. Flera av dem består av det personliga pronomen *det* som då förekommer i början av texten när läsaren blir introducerad till olika tidsperioder i historien. Nedan följer ett exempel på detta:

Forntid är en tid för mycket länge sedan.
Den kallas också för förhistorisk tid.

Men i Historietexten förekommer även fler personreferenter än de övriga texterna. Nedan följer ett par exempel på pronominaliseringar som syftar på människor:

För ungefär 6000 år sedan började *människorna* i Sverige lära sig odla växter och föda upp djur.
De började använda verktyg av sten och trä.

Senare tvingades *Sveriges kung Karl XII* lämna ifrån sig områdena utanför det som nu är Sverige eftersom *han* förlorade flera krig.

- [1] *Vikingarna* var duktiga på att bygga båtar och vana att segla på havet.
[2] *De* krigade och handlade med många andra länder.

På grund av dessa pronominaliseringar förekommer även bindningstypen *antecedent*, dvs. när referenten i pronomen återigen benämns i huvudordet som i fallet med *vikingar* i exemplet ovan:

- [3] *Vikingarna* tog därför makten i många länder i norra Europa.

I historietexten har jag funnit tre exempel på vad jag anser är inferensbindning. I följande exempel måste läsaren själv förstå sammanhanget mellan att många svenskar var missnöjda, avrättningar och ett uppror:

Många i Sverige var *missnöjda* med hur unionen styrdes av den danske kungen. Stockholms blodbad är en känd händelse då den danske kungen *högg huvudet av 100 adelsmän* i Stockholm.
Efter blodbadet gjorde svenskarna *uppror*.

I det andra exemplet måste läsaren inferera att människorna kunde försörja sig genom att jaga djuren:

(...) det kom växter, *djur* och människor.
Människorna levde på att *jaga, fiska* och samla växter som gick att äta.

I det tredje exemplet finns också en inferensbindning, eftersom det finns ett outtalat samband mellan Gustav Vasas tillträde som kung, freden och Sveriges nationaldag:

Sedan blev Gustav Vasa kung den 6 juni 1523.
Det blev *fred* i Sverige.
Den 6 juni är också *Sveriges nationaldag*.

7.3.2 Tematisk bindning

I historietexten finns det fler temaprogession än temaupprepningar. I texten finns även flera fall där ny information presenteras på templat:

Människorna levde på att jaga, fiska och samla växter som gick att äta.

Vikingarna var duktiga på att bygga båtar och vana att segla på havet.

Innan *kristendomen* kom till Sverige trodde människorna på flera gudar.

Jordbruket och handeln blev mer organiserad.

Under *medeltiden* utvecklades den svenska riksdagen som beslutar om landets lagar.

Stockholms blodbad är en känd händelse då den danske kungen högg huvudet av 100 adelsmän i Stockholm.

Här står alltså *medeltiden* i temat, till skillnad från *stenålden*, *bronsålder*, och *järnåldern*. Även referenterna *Columbus*, *Gutenberg* och *Påven* står som känd information på temaplat, utan att ha nämnts tidigare i texten. De nya referenterna i kombination med att

texten har många temaprogessioner gör att läsaren förflyttas mellan olika händelser i ett snabbt tempo. Texten förutsätter också att läsaren har vissa förkunskaper om svensk och västerländsk historia.

Tematisk bindning i form av presentering förekommer i ett fall:

Det blev fred i Sverige.

Det finns även ett exempel i texten som ser ut att vara av bindningstypen presentering:

Det var Gustav Vasa som samlade en svensk armé och tog makten.

Men i bindningstypen presentering måste det följande remat vara en nominalfras i obestämd form (Hellspong & Ledin 1999, s. 86). Exemplet ovan skulle i så fall vara: ”Det var en man som hette Gustav Vasa. Han samlade en svensk armé”. Nu är istället Gustav Vasa ett bestämt pronomen och det skapar en förväntning på att läsaren ska känna igen namnet: ”Jaha, det var nu som Gustav Vasa tog makten i Sverige.”.

7.3.3 Satskonnektion

Texten innehåller framför allt temporal konnektivbindningar, som anspelar på tid (*sedan, nu, när* och *samtidigt*). Det finns sju additiva (*och, också*) och komparativa konnektivbindningar (*som*). Texten innehåller tre kausala konnektivbindningar: *därför* (två st.) och *eftersom* (en st.).

7.4 Sammanfattning

Tabell 5. Sammanfattande översikt över referensbindning, tematisk bindning och konnektivbindning i de tre analyserade texterna

Bindningstyp	Bostadstext	Politiktext	Historietext
Antal makrosyntagmer	77	58	69
Identitetsbindning	147	109	85
Semantiskt släktskap	12	10	23
Inferensbindningar	5	1	3
Totalt antal referensbindningar	164	123	112
Temaupprepning	21	19	14
Temaprogession	20	18	19
Sammandragning	1	-	-
Presentering	5	4	3
Totalt antal tematiska bindningar	47	41	36
Additiv konnektiv	16	14	7
Temporal	16	4	11
Komparativ	13	5	7
Kausal	21	2	3
Totalt antal konnektivbindningar	66	25	27

8 Diskussion

Resultatet av undersökningen visar att de tre undersökta ur *Om Sverige – samhällsorientering på svenska* till stor del innehåller samma typer av textbindningar. Alla texterna domineras av identitetsbindningar och identitetsbindningstypen identitet, vilket är positivt eftersom det är den tydligaste bindningstypen. Det går dock inte att avgöra hur många referensbindningar, rent kvantitativt, som behövs för att texterna ska ha en hög grad av läsbarhet. Vad man däremot bör vara särskilt uppmärksam på i analysen av textbindningen med tanke på målgruppen andraspråksanvändare, är referensbindningstyperna synonymi och inferensbindning. I texterna förekommer inte inferensbindning i någon stor utsträckning, men de som finns kan ändå påverka läsarnas läsförståelse negativt. Däremot blev kravet på förkunskaper desto tydligare vid analysen av den tematiska bindningen, då flera nya referenter placerades på temaplats i bestämd form. Vad gäller konnektivbindning finns det vissa skillnader mellan texterna. I Historietexten finns det temporala konnektivbindningar som sätter satserna i tidsmässiga sammanhang, vilket också gör att texten får narrativa drag. I de övriga texterna används istället fler komparativa konnektivbindningar för att beskriva en situation genom att jämföra eller specificera. I Historietexten och Politiktexten finns det mycket få kausala konnektivbindningar, vilket ställer krav på läsaren som förväntas förstå sammanhangen ändå. Bostadstexten har desto fler kausala konnektivbindningar, där *om* är vanligast. Dessa skillnader i de olika textbindningstyperna beror delvis på texternas olika funktion. Historietexten är informerande, medan Bostadstexten, och till viss del Politiktexten, även fungerar instruerande för läsaren genom att bland annat beskriva olika villkor och scenarion ("Om du köper ett hus kallas det äganderätt", "Om du inte är svensk medborgare eller medborgare i ett EU-land, Island eller Norge[...]").

Som nämns i avsnittet om tidigare forskning tas kunskaper i läroböcker i historia och samhällskunskap ofta för givna och flera av dessa förgivettaganden bygger på kulturbundna förkunskaper. I *Om Sverige – samhällsorientering på svenska* antas till exempel läsaren förknippa Columbus, Gutenberg och Påven med "viktiga händelser i världen". Detta är en ständig utmaning för skribenter av alla slags texter – att anpassa texten och innehåller till läsarens förkunskaper. Som framgår i avsnitt 4.3 anser flera språkforskare att läsarens förkunskaper har större betydelse för läsförståelsen än textens språkliga och grafiska utformning (Hvistendahl 2008, s.132, Liberg 2000, s. 116, Bråten 2008 s. 63). På så vis är textbindningen en underordnad faktor, eftersom en genomgående god textbindning inte kan väga upp för ett för avancerat innehåll. Förutom att innehållet riskerar att kräva stora förkunskaper av läsaren, så kan innehållet i andra fall vara alldeles för kortfattat för att läsaren ska ha möjlighet att förstå. I vissa delar av materialet introduceras och behandlas viss information enbart i ett par meningar, vilket gör att läsaren knappt hinner uppfatta informationen innan läsaren presenteras för ny information. I sådana fall, där texten är så kortfattad, kan inte fler textbindningar öka läsbarheten. Då kan man istället ifrågasätta om sådan ny, och knapphändig, information ska finnas med överhuvudtaget. I Historietexten behandlas olika tidsåldrar, kungar och religioner i ett snabbt tempo. Om läsaren inte har förkunskaper om innehållet kan läsaren heller inte aktivera det schemat. I texten förekommer till exempel meningen: "Det var Gustav Vasa som samlade en svensk armé och tog makten". Om läsaren inte har ett schema som innefattar förkunskaper om Gustav Vasa så blir det mycket svårare följa med i texten.

Jag tror att det finns stora möjligheter för språkkonsulter att specialisera sig på texter anpassade till andraspråksanvändare. Språkkonsulter arbetar redan utifrån ett mottagarperspektiv och borde därför kunna göra anspråk på att även skriva s.k. lättlästa eller anpassade texter. Att arbeta med textbindning är ett sätt att arbeta för att skapa texter med hög läsbarhet till den här målgruppen. Textbindning är ett viktigt verktyg, både för

språkkonsulter som själva producerar text, och för de som utbildar skribenter. För att kunna skriva välfungerande texter krävs det dock fler studier inom området. Det saknas i dag undersökningar om andraspråksanvändares läsförståelse. I det här materialet finns till exempel många meningar som börjar med en villkorsbisats. Hur påverkar ordföljden andraspråksanvändares läsförståelse?

Att undersöka läsförståelse är tyvärr inte helt enkelt. I den här uppsatsen undersöks enbart en variabel som kan påverka läsförståelsen. Större undersökningar bör rimligtvis inkludera läsare, och i en mer omfattande undersökning hade jag gärna komplettera den använda metoden med intervjuer och läsförståelsetest. Men trots att det finns flera olika metoder för att undersöka läsbarheten är det svårt att få svar. De läsförståelsetest som involverar att testpersonen uttrycker sig i skrift kan tänkas ge missvisande resultat för de läsare som har svårigheter att uttrycka sig i skrift, till exempel andraspråksanvändare som kanske behärskar det aktuella språket bättre i tal, och vid läsning än att själva skriva. Intervjuer kräver, å andra sidan, att läsaren kan sätta ord på vad det är i texten som gör den svår eller lätt. Läsaren behöver ha ett metaspråk och viss grammatisk kunskap för att till exempel kunna tala om textbinding.

Slutligen hade jag gärna sett fler undersökningar av boken *Om Sverige – samhällsorientering på svenska*. I den här uppsatsen har det endast funnits utrymme att undersöka korta avsnitt ur boken. Det skulle vara intressant att veta hur textbindingen ser ut i de andra avsnitten. Hur stora förkunskaper antas läsaren ha om arbetsmarknaden och sjukhälsovården i Sverige? Det hade även varit intressant att se hur den nya upplagan skiljer sig från den undersökta upplagan i den här uppsatsen. I en vidare undersökning hade det även varit intressant att göra en diskursanalys av materialet. Boken är ju en del av en integrationspolitik. Hur framställs svensk kultur och vilka värderingar finns i texten? Och hur framställs bokens läsare i texten?

9 Litteraturförteckning

- Björnsson, Carl-Hugo 1968. *Läsbarhet*. Stockholm: Liber.
- Boguslaw, Julia 2012. *Svensk invandringspolitik under 500 år: 1512–2012*. Lund: Studentlitteratur.
- Breithel, Ingemar. Klarspråk. *Nationalencyklopedin*.
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/klarspr%C3%A5k>. [2015-05-06].
- Bryntesson, Mea 2009. Är tydlig svenska lättläst? En jämförande studie av två sätt att bearbeta text. Examensarbete inom språkkonsultprogrammet. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeås universitet.
- Bråten, Ivar 2008. Läsförståelse – komponenter, svårigheter och åtgärder. I: Bråten, Ivar (red.) *Läsförståelse i teori och praktik*, s. 47–83. Lund: Studentlitteratur.
- Enström, Ingegerd 2013. Ordförråd & ordinläring: med särskilt fokus på avancerade inlärare. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*, s. 169–195. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- György-Ullholm, Kamilla 2010. Flerspråkighet, enspråkighet och etnisk identitet. I: Musk, Nigel & Åsa Wedin (red.), s. 23–54. *Flerspråkighet, identitet och lärande: skola i ett föränderligt samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Göteborgs stad & Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2012. *Om Sverige – samhällsorientering på svenska*. 4 uppl. Göteborg: Göteborgs stad.
- Habul, Kenan 2013. Aktivister och politiker rasar mot polisen. *Aftonbladet*, 2013-02-21.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per 1999. *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hellspong, Lennart 2001. *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Hvistendahl, Rita 2008. Unga läsare från språkliga minoriteter. I: Bråten, Ivar (red.) *Läsförståelse i teori och praktik*, s. 123–144. Lund: Studentlitteratur.
- Kulturdepartementet 2000. *Begreppet invandrare – användningen i myndigheters verksamhet*. (Ds departementsserien 2000:43.) Stockholm: Kulturdepartementet.
- Ledin, Per. 1999. *Texter och textslag – en teoretisk diskussion*. (Rapport nr 27 från projektet Svensk sakprosa.) Lund: Lunds universitet.
- Liberg, Caroline 2000. Läromedelstexter i ett andraspråkperspektiv – möjligheter och begränsningar. I: Naucclér, Kerstin (red.) *Symposium 2000 – ett andraspråkperspektiv kpa lärande*, s. 108–128. Stockholm: Sigma förlag.
- Lindberg, Inger 2006. Med andra ord i bagaget. I: Bjar, Louise (red.) *Det hänger på språket!*, s. 57–91. Lund: Studentlitteratur.
- Länsstyrelsen i Stockholms län 2010. *Kartläggning av samhällsinformation för nyanlända*. Stockholm: Länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län 2014. *Samhällsorientering för nyanlända: Länsstyrelsernas gemensamma redovisning*. (Nummer 2014:4.) Jönköping: Länsstyrelsen i Jönköpings län.
- Länsstyrelserna 2015. *Samhällsorientering för nyanlända*.
<<http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/integration/Sv/samhallsorientering/Pages/samhallsorientering.aspx>> [2015-04-19]
- Länsstyrelserna 2015. *The book About Sweden in several languages*.
<<https://www.informationsverige.se/Engelska/Samhalle/Pages/Boken-Om-Sverige-p%C3%A5-flera-spr%C3%A5k.aspx>> [2015-05-21].
- Milani, Tommaso M. 2013. Språkideologiska debatter i Sverige. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*, s. 343–367. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Myndigheten för tillgängliga medier 2015. *Lättläst – vad är det?* <<http://lattlast.se/om-lattlast/vanliga-fragor-om-lattlast/lattlast---vad-ar-det>> [2015-05-21].

- Nelson, Marie 2010. *Andraspråkstalare i arbete: en språkvetenskaplig studie av kommunikation vid ett svenskt storföretag*. Uppsala: Skrifter utgivna av Inst. för nordiska språk vid Uppsala universitet 82.
- Nyström, Catharina 2001. *Hur hänger det ihop? En bok om textbindning*. (Ord & Stil 32.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Olvegård, Lotta 2014. "Herravälde. Är det bara killar eller?": *Andraspråkläsare möter lärobokstexter i historia för gymnasieskolan*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 22.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Pretorius, Elizabeth 1995. Reading between the lines: causal connectivity inferences and implicitness in texts. I: *South African Journal of Linguistics, Supplement* 26. 3–24.
- Rehnberg, Hanna Sofia 2012. Inte klart vad som är lätt. *Språktidningen* 5.
<http://spraktidningen.se/artiklar/2012/08/inte-klart-vad-som-ar-latt> [hämtad 2015-05-04]
- Reichenberg, Monica 2000. *Röst och kausalitet i lärobokstexter*. (Göteborg Studies in Educational Science 149.) Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Rosén, Hans 2013. Ask får KD-kritik för REVA-projektet. *Dagens Nyheter*, 2013-03-07.
- SCB 2015. *Fortsatt ökning av utrikes födda i Sverige*. <http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Fortsatt-okning-av-utrikes-fodda-i-Sverige/> [2015-04-19]
- Sennemark, Eva & Anne Moberg 2014. *Utvärdering av samhällsorientering för nyanlända i Göteborgsregionen*. Göteborg: FoU i Väst/GR.
- SFS 2009:600. *Språklagen*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- SFS 2010:197. *Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet IU.
- SFS 2010: 1338. *Förordningen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare*. Stockholm: Arbetsdepartementet IU,
- SFS 2013:156. *Lag om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.
- SOU 1967:18. *Invandringen – problematik och handläggning*. Stockholm: Inrikesdepartementet.
- SOU 1974: 69. *Invandrarutredningen*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.
- SOU 2010:16 *Sverige för nyanlända: Värdet, välfärdsstat, vardagsliv*. Stockholm: Integrations- och jämställdhetsdepartementet.
- Svenska institutet 1965. *Ny i Sverige: Handbok för myndigheter och enskilda om utlänningars rättigheter och skyldigheter*. Motala: Bröderna Bergströms.
- Wiksten Folkeryd, Jenny, af Geijerstam, Åsa & Agnes Edling 2006. Textrörlighet – hur eleverna talar om egna och andras texter. I: Bjar, Louise (red.) *Det hänger på språket!*, s. 169–188. Lund: Studentlitteratur.